

Norske Takstolprodusenters Forening og Norges Byggscole:

”Rasjonell bruk av tre i bygg”

”Erfaringer med lavenergi- og passivhus så langt – Viktige detaljer”

Siv.ing. Trond Bøhlerengen, SINTEF/Byggforsk
Rica Ishavshotell Tromsø, 22. og 23. januar 2013

Passivhus - Hva er viktig ?

■ Lufttetthet

- Enkel bygningsform
- Sammenhengende tett sperresjikt

■ Varmeisolering

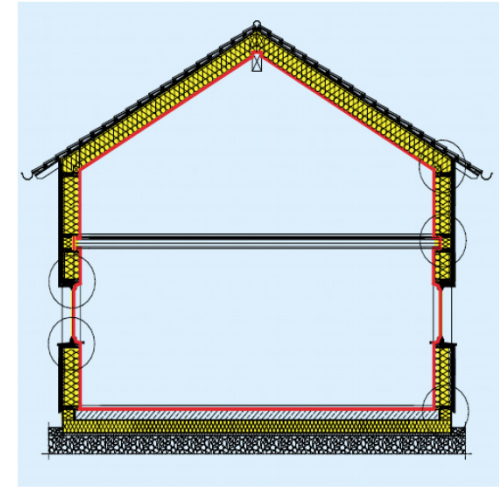
- Tykkelser, oppbygging og montering

■ Detaljer

- Enkle å bygge

■ Fuktsikkerhet

- Byggfukt
- Fukt i byggeperioden

Ferske erfaringer fra passivhus:

- **Underdimensjonerte varmesystemer !!**
- **Vanskelig å få akseptabel komfort i kuldeperioder.....**
- **Når det er andre negative erfaringer-skyldes det sjelden passivhuskonseptet.**
- **De fleste brukere "melder" om positive erfaringer med passivhus.**

Passivhus Eksempler på bygninger i Norge

Byggforskserien

Planlegging – mai 2012

321.521

0 Generelt

01 Innhold

Denne anvisningen gir eksempler på tre passivhusprosjekter i Norge, med betydelig innslag av trekonstruksjoner, bygd og ferdigstilt i årene 2007–2010. Prosjektdata som er relevante i henhold til NS 3700 *Kriterier for passivhus og lavenergihus – Boligbygninger*, er samlet i tabeller. Prosjektene ble gjennomført både før og etter at NS 3700 var ferdig utviklet.

Det er viktig å presisere at løsningene som er omtalt i denne anvisningen, er eksempler på passivhus bygd i Norge og ikke retningslinjer fra SINTEF Byggforsk om passivhus. Ønsket er å gi inspirasjon og vise muligheter til å bygge passivhus. Eksempelene omfatter lavblokker i to og tre etasjer, en enebolig med massivtreelementer og en skolebygning.

Byggdetaljer 472.435 *Passivhus i tre. Eksempler på detaljer for varmeisolerings og tetting* viser noen løsninger for golv, vegger og tak i småhus av tre etter kriteriene for passivhus angitt i NS 3700.

Lavblokker på Løvåshagen i Bergen. Arkitekt: ABO arkitekter

Byggdetaljer i passivhus av tre

Passivhus i tre
Eksempler på detaljer for
varmeisolering og tetting

Byggforskserien

Byggdetaljer - mai 2012

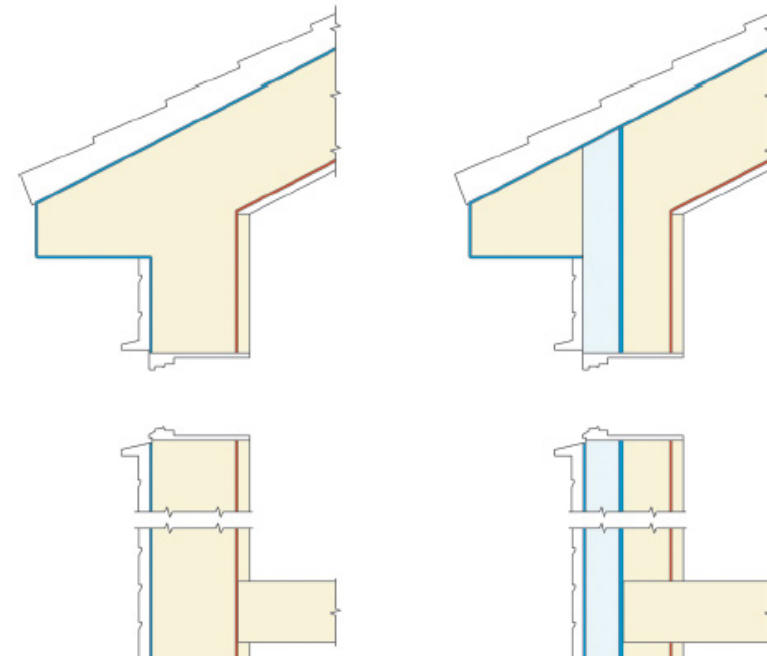
472.435

0 Generelt

01 Innhold

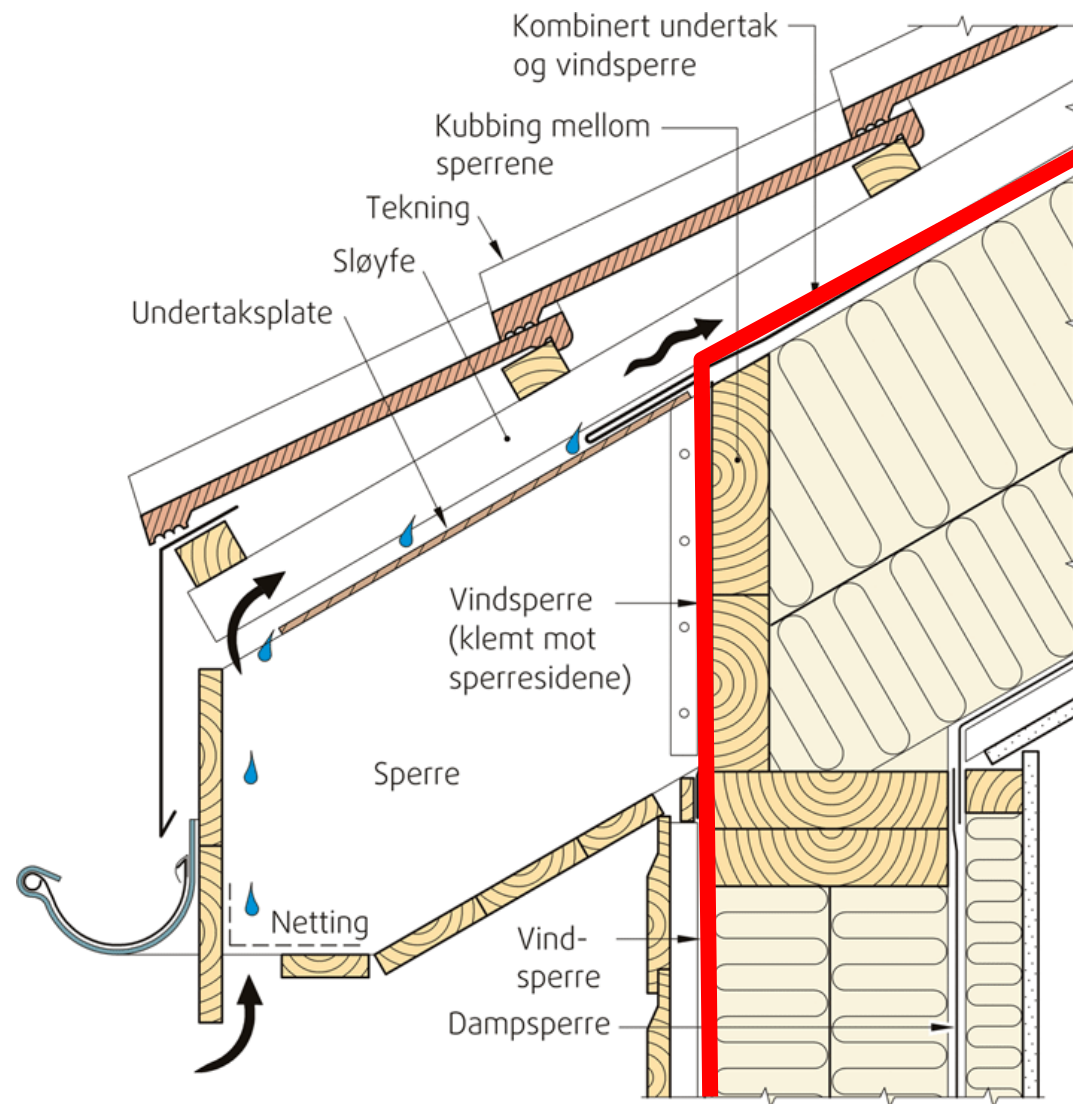
Denne anvisningen viser eksempler på utforming av klimaskjerm for småhus i tre som tilfredsstiller kriteriene for passivhus i NS 3700 *Kriterier for passivhus og lavenergihus – Boligbygninger* og i Byggteknisk forskrift (TEK10). Anvisningen viser løsninger og detaljer, med hovedvekt på isolering og tetting for to prinsipper, se fig. 01 a og b:

- bindingsverk av gjennomgående stendere i hele veggverrsnittet (sammensatte tverrsnitt i form av splittet limtre, I-profiler, parallellfiner) med isolasjon montert fra innsiden
- bindingsverk med utenpåliggende kontinuerlig isolasjon, der byggeprosessen må værbeskyttes

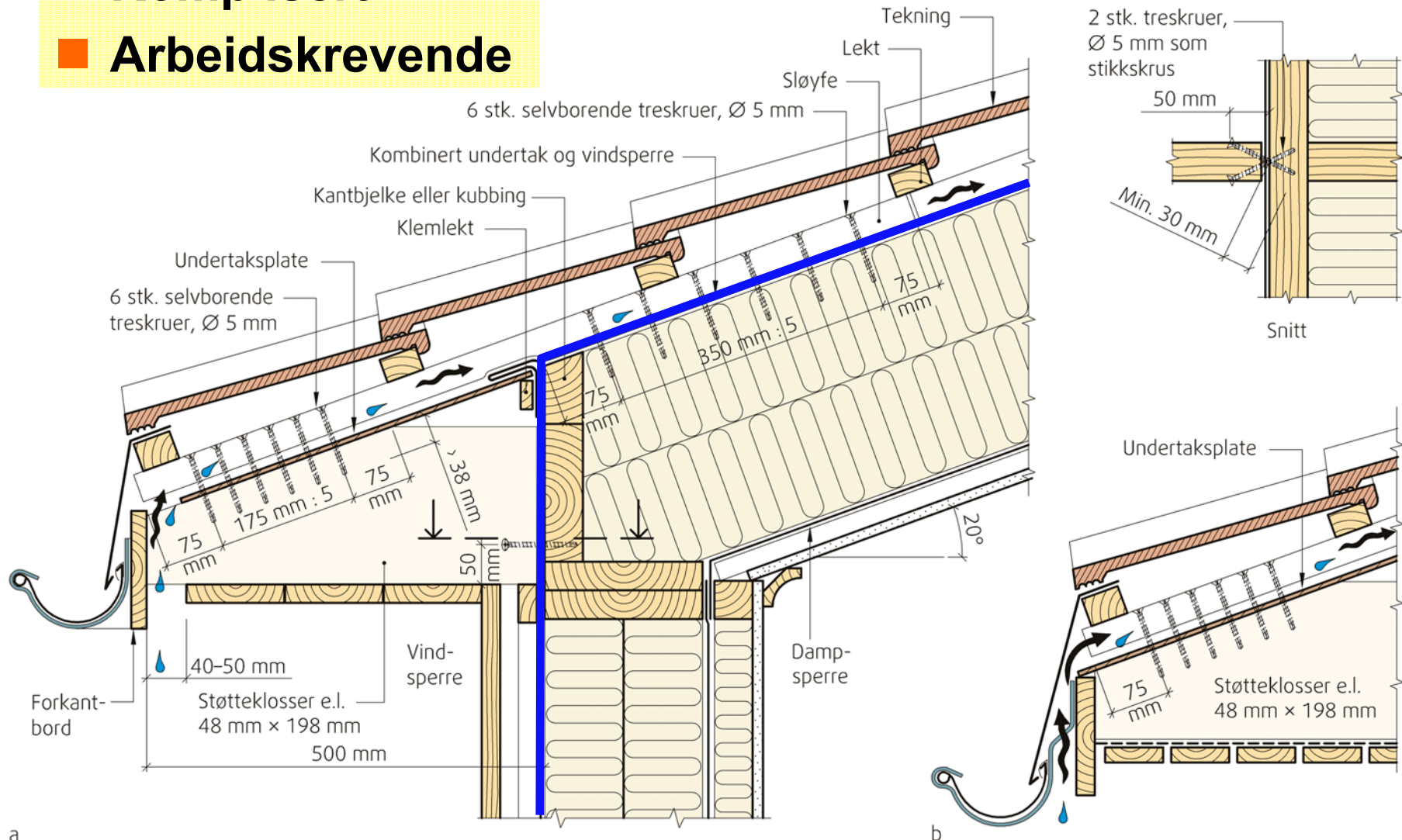
Takutstikk – tetting mellom sperrene

- Arbeidskrevende
- Usikker ?

Løse takutstikk – uaktuelt ??

- Komplisert
- Arbeidskrevende

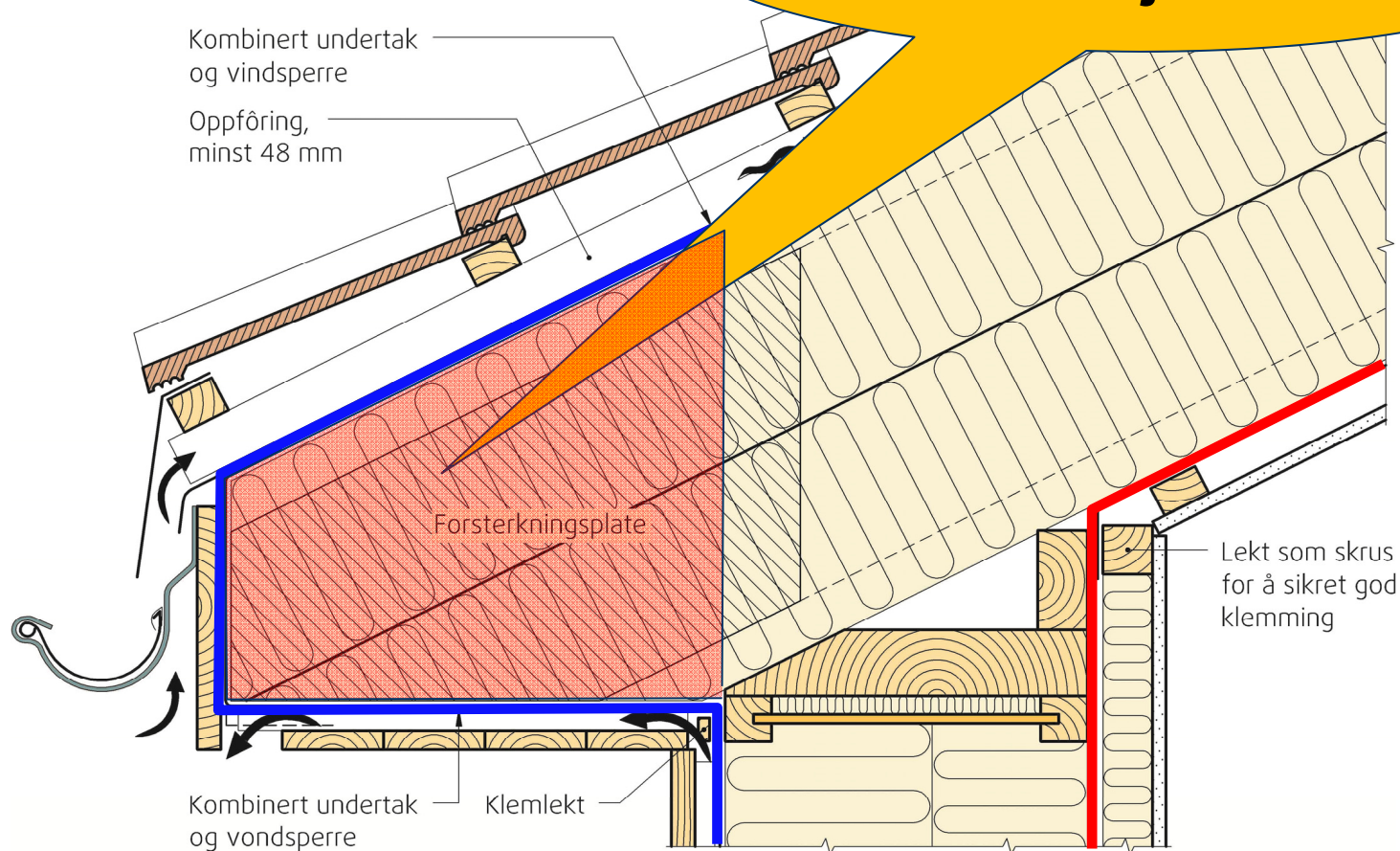
a

b

Raft og lufttetting

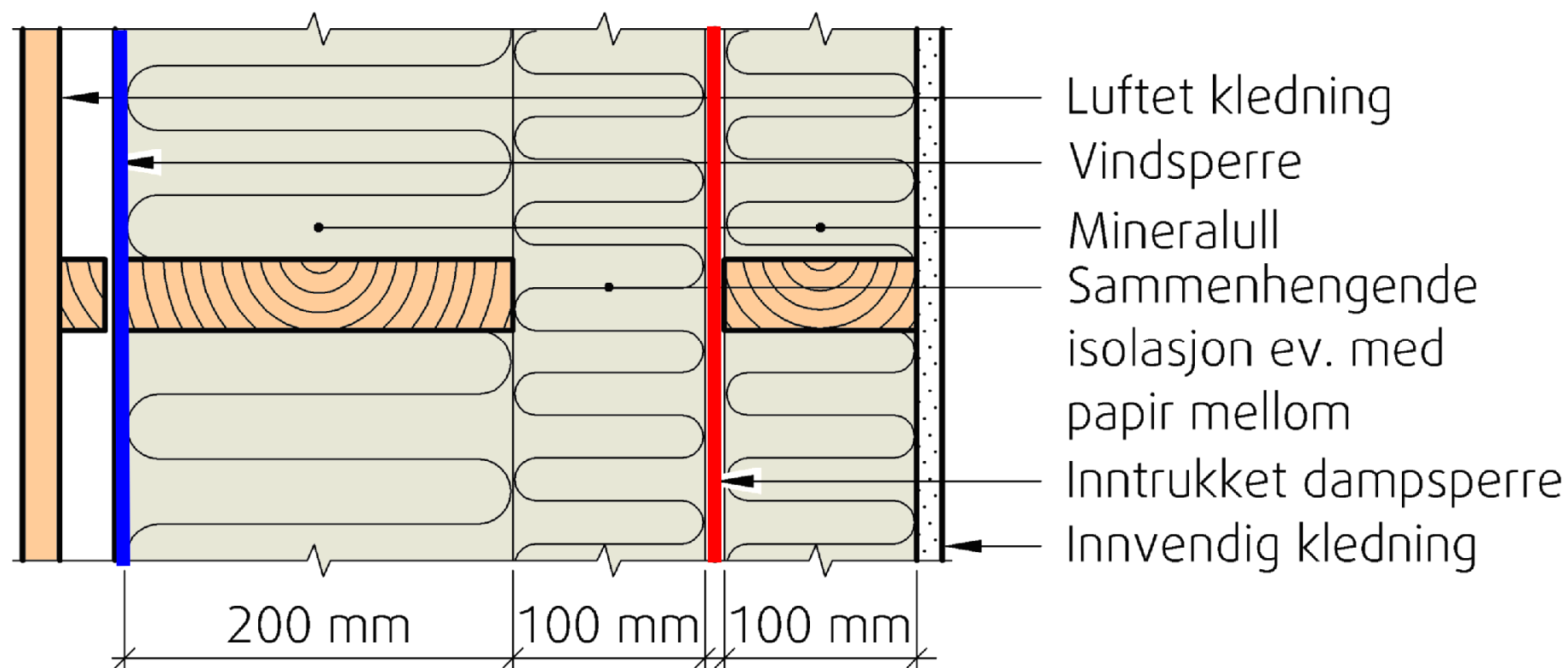
- Enkel å bygge
- God tetting

Må vi fylle raftekassa med isolasjon??

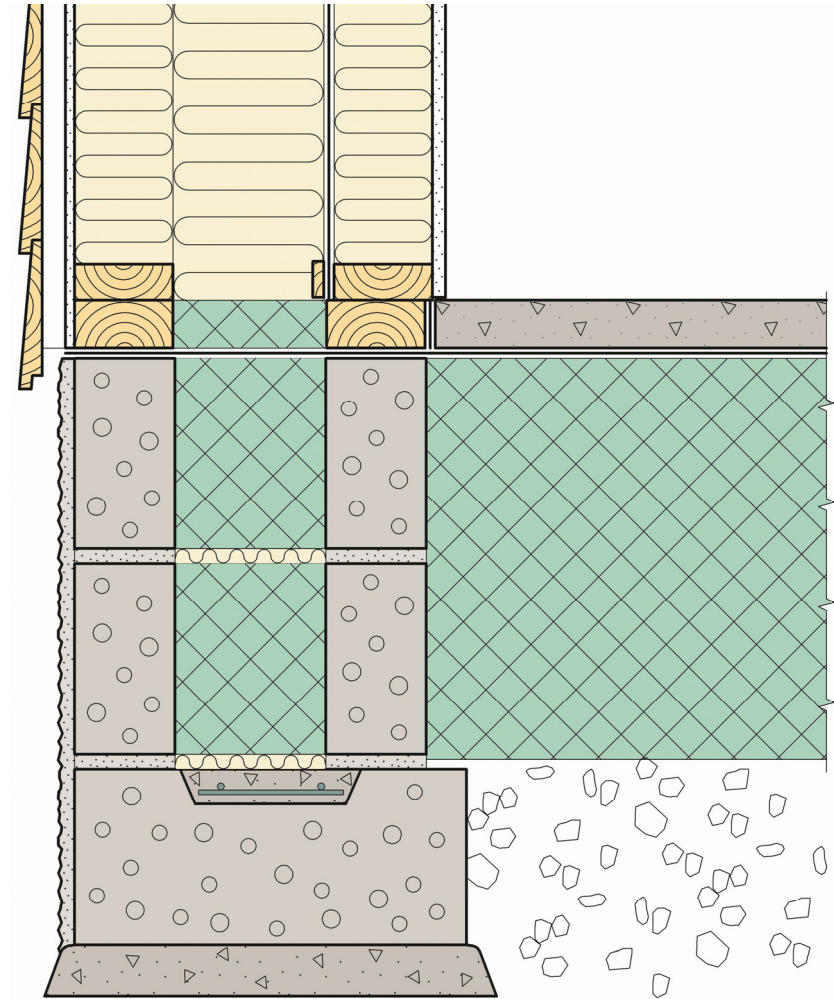

Passivhus – Tykkere vegger

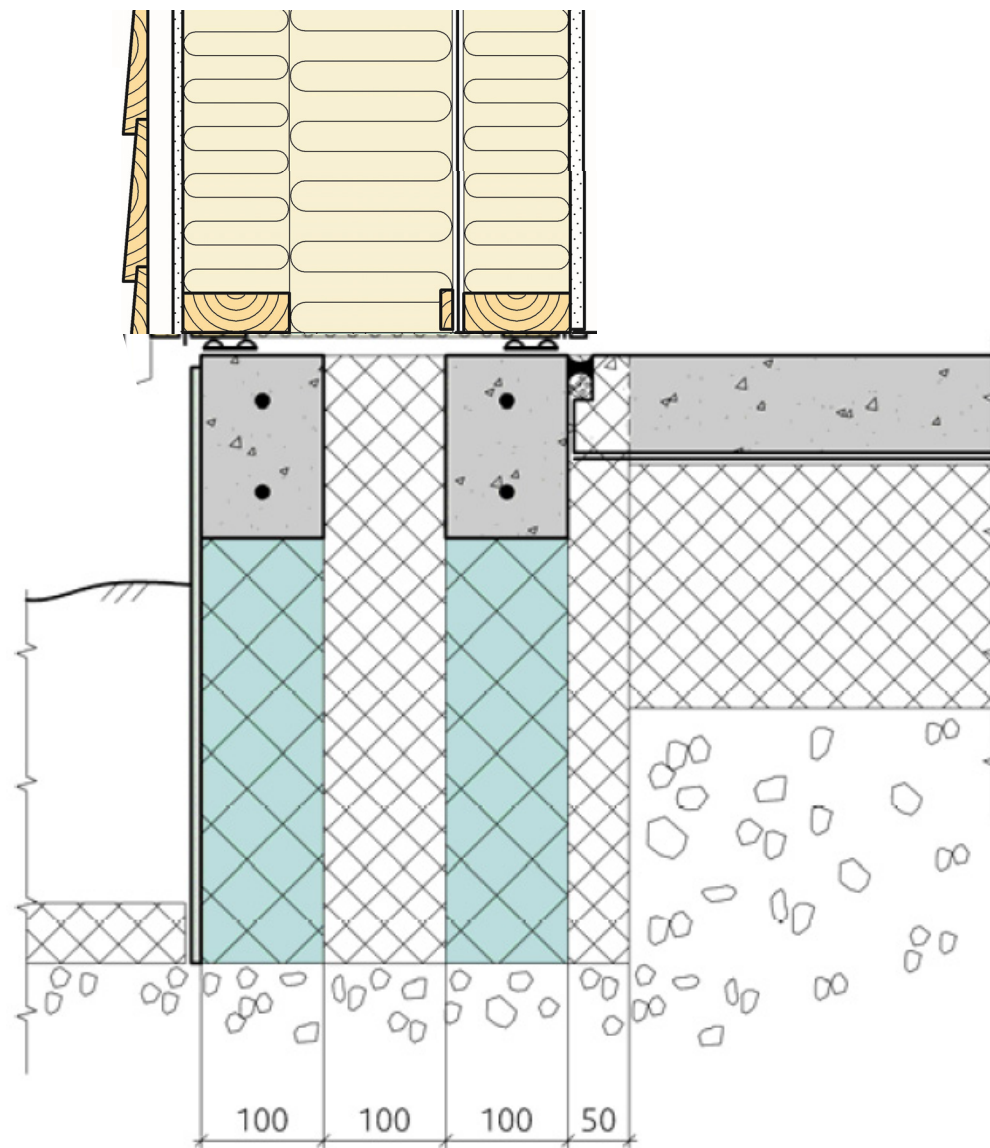
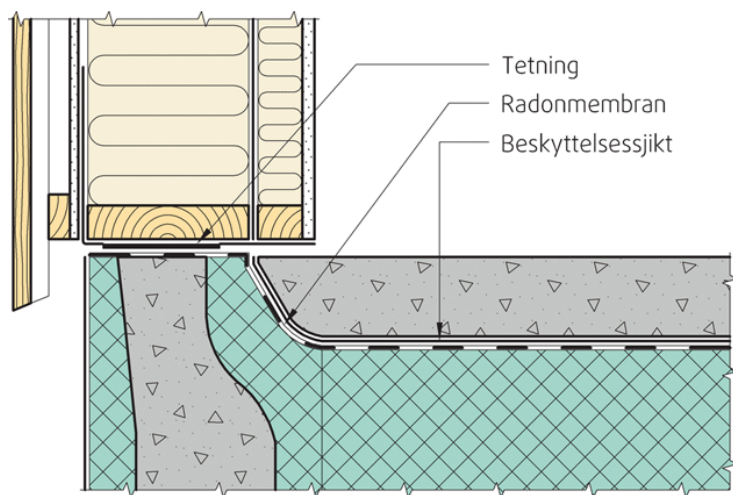
Dobbeltvegg mot ringmur

■ Overføring av laster

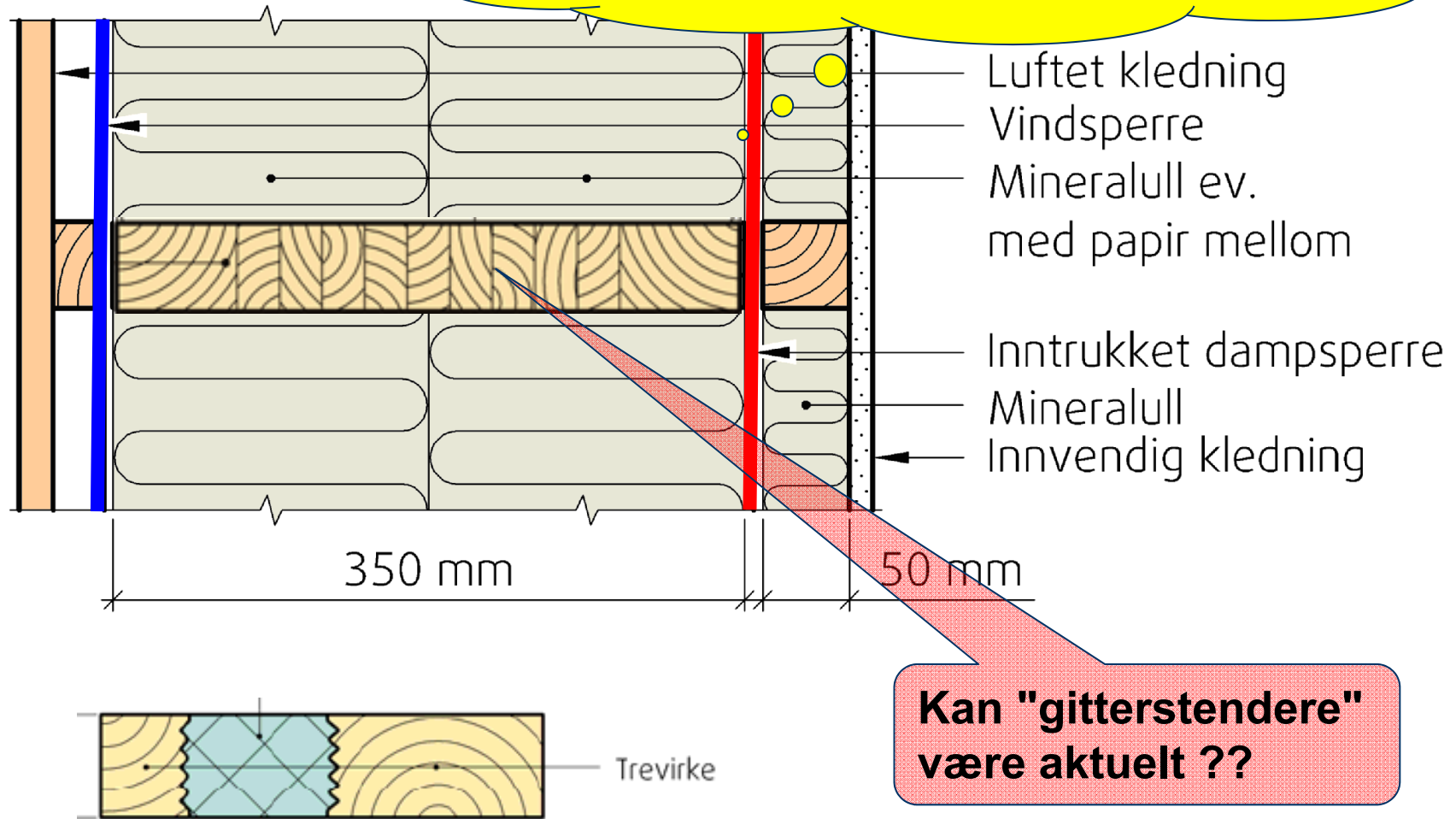
Ringmur

■ Godkjente løsninger

Vegg med gjennomgående stendere

Vi tror dette fortsatt blir vanligste løsning, også i passivhus

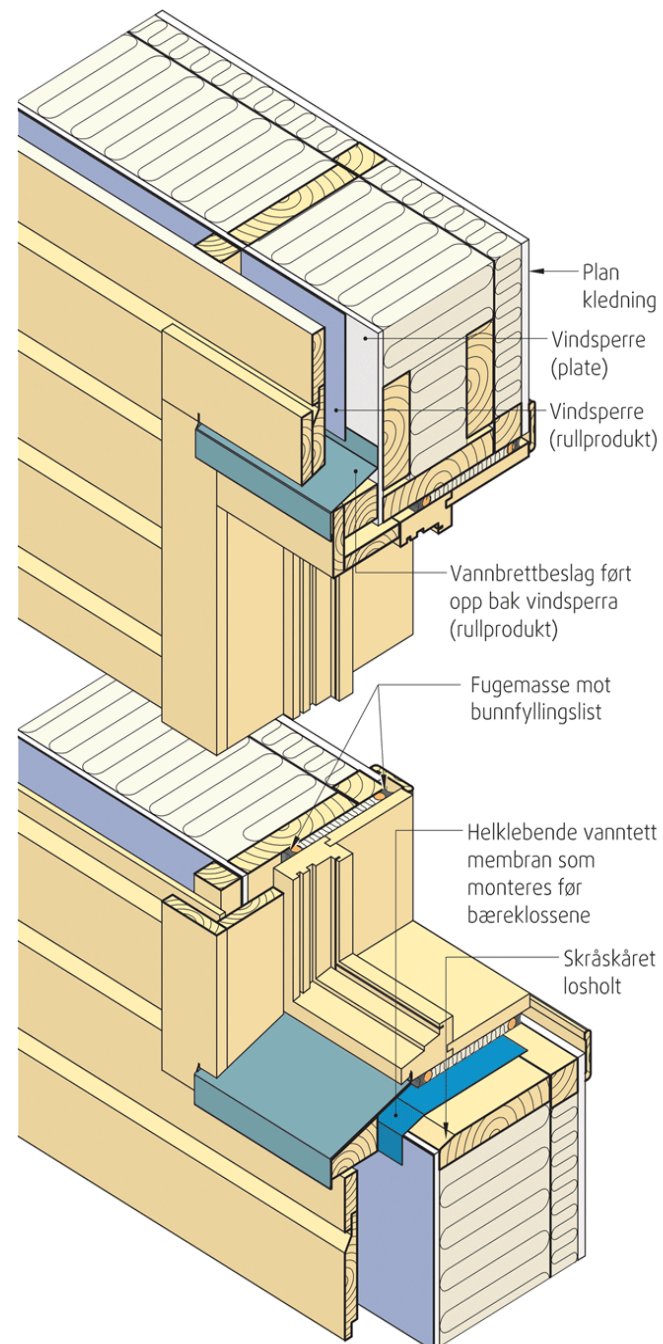
Vindusdetaljer

■ Fuktsikring

- Drenering av kledning
- Vannbord
- Sålbenk
- Beslag
- Kuldebro?

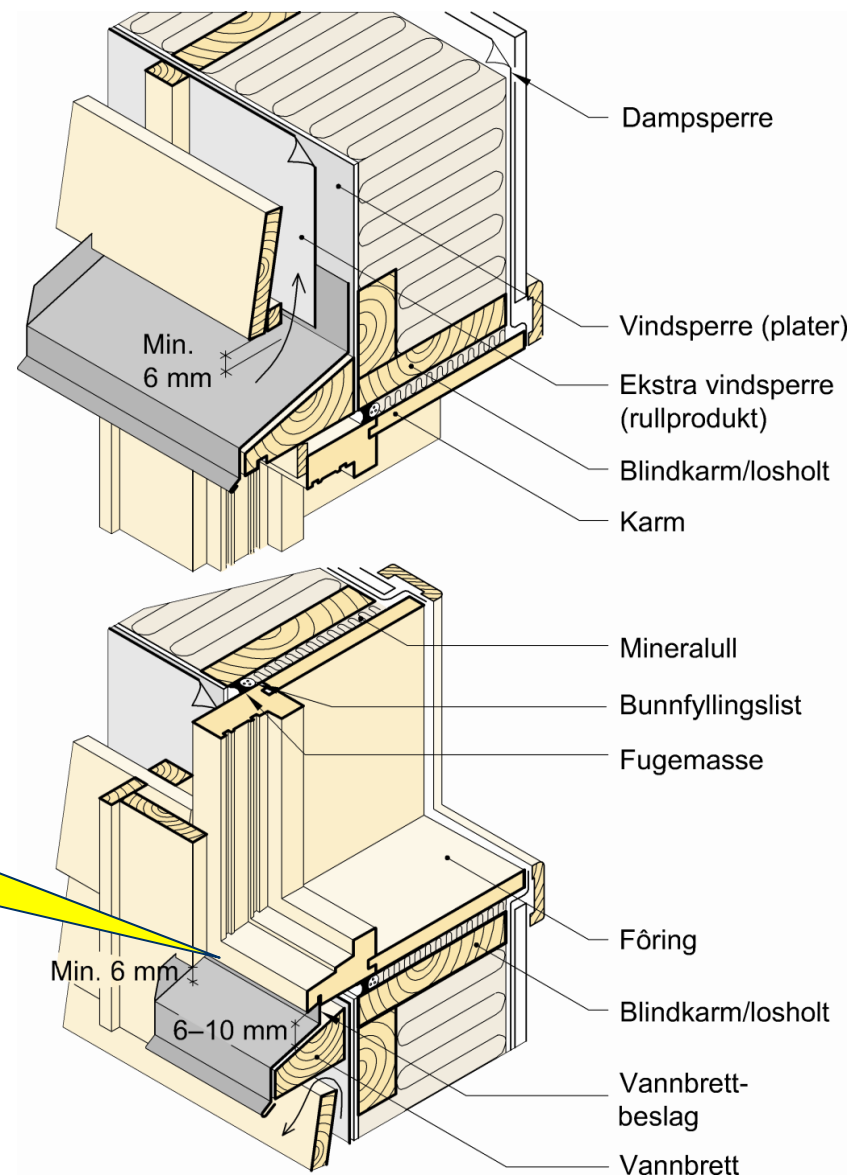
■ Lufttetting

- Vindsperre
- Dampsperre
- Fugetetting

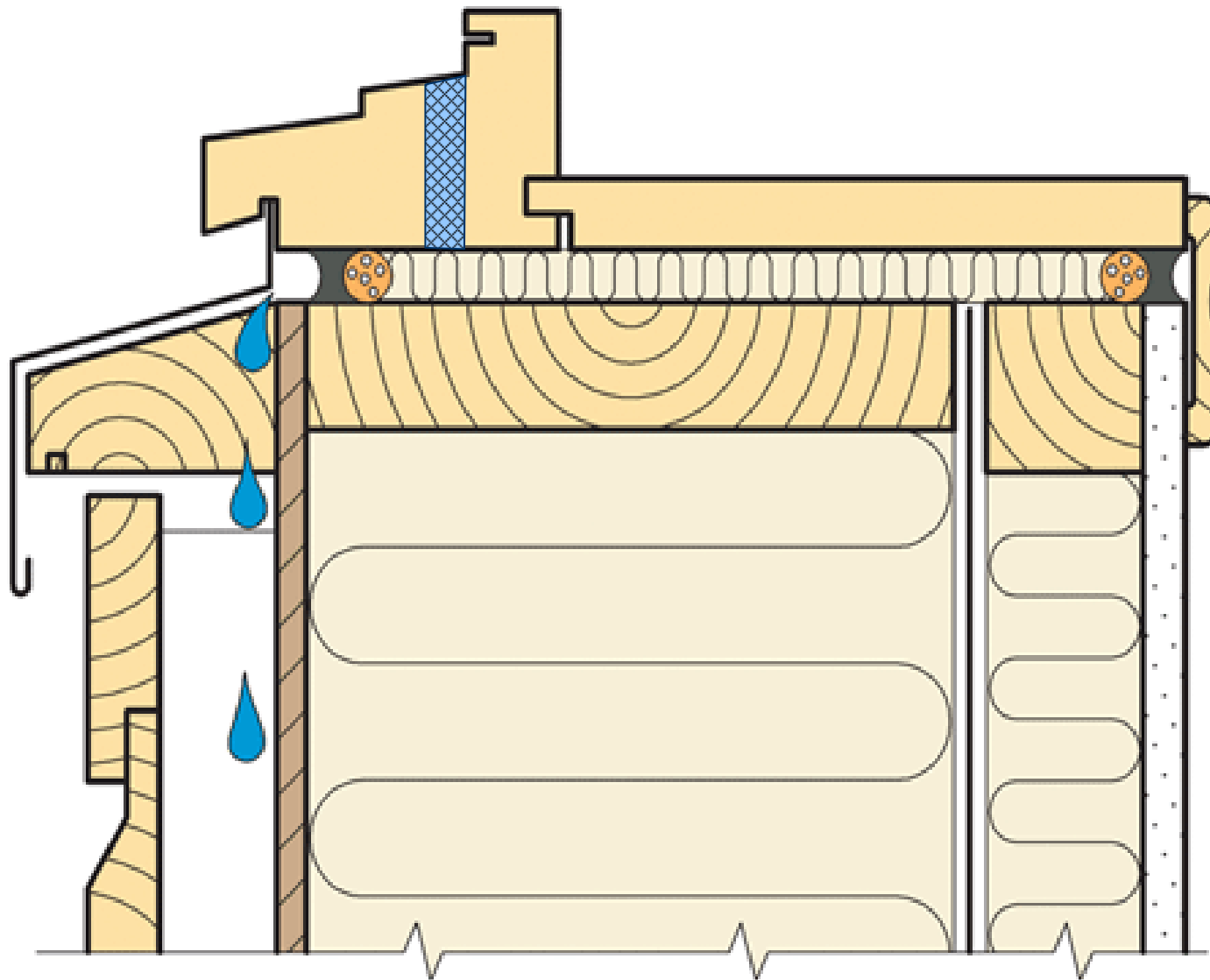

Vindusdetaljer før....

Plassering av vindu så langt ut er lite aktuelt i passivhus. Dårlig løsning ellers også....

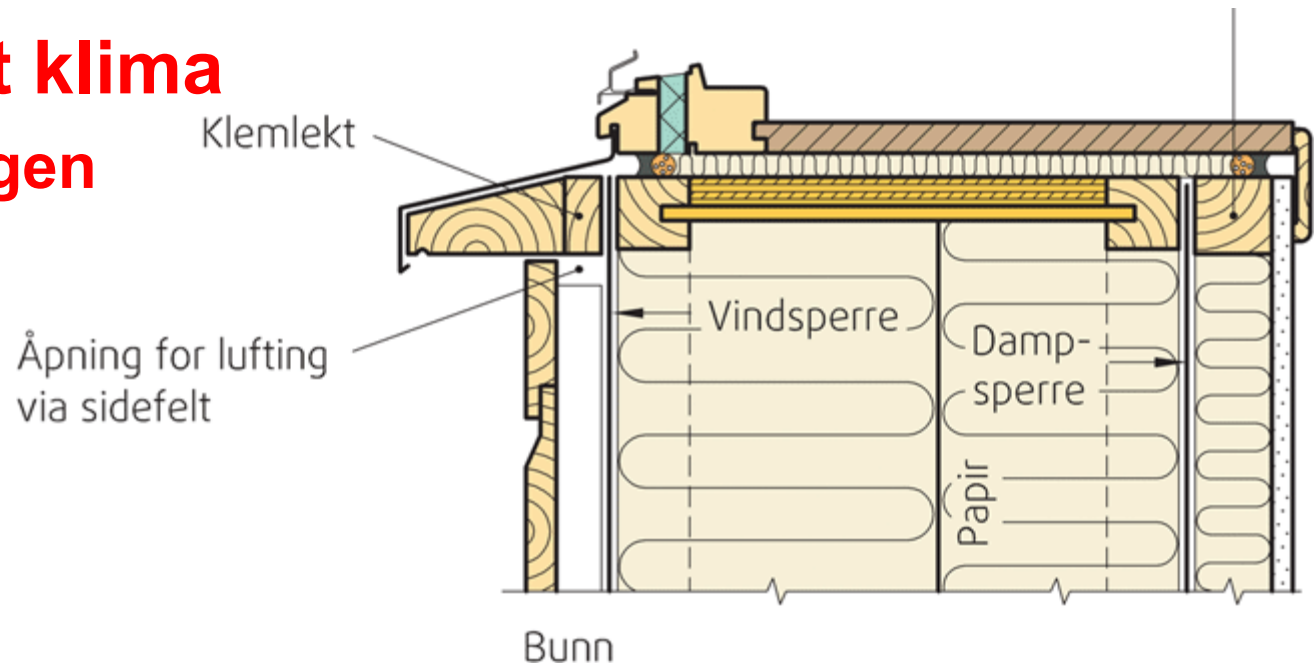
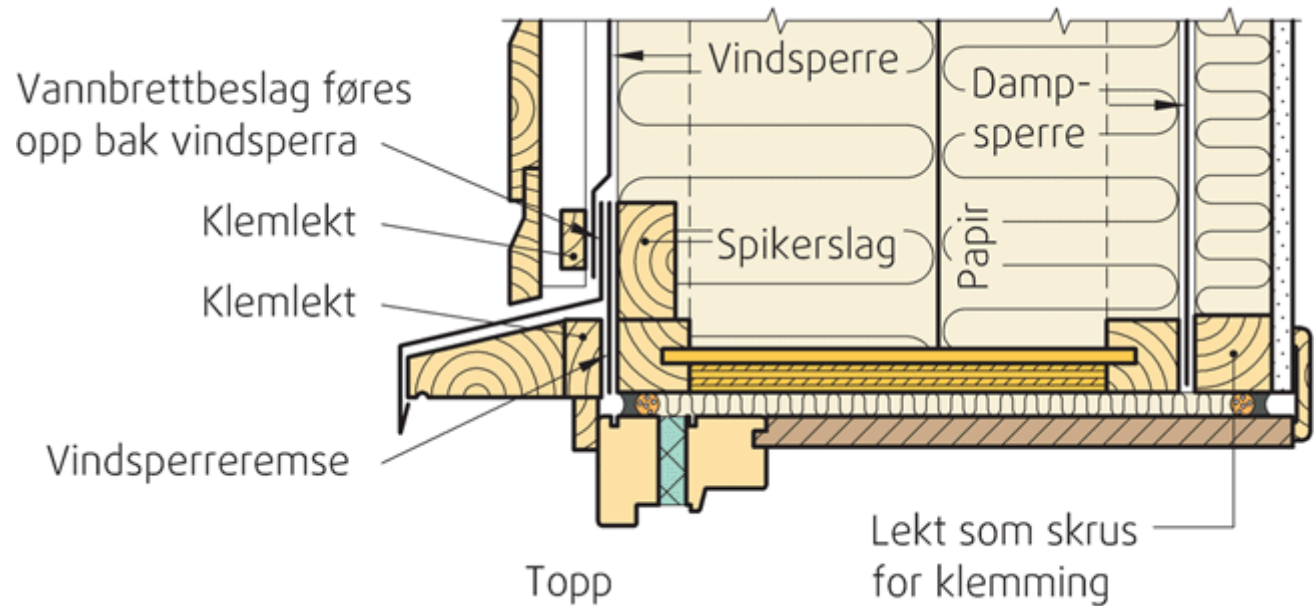

”Normaltiffelle”

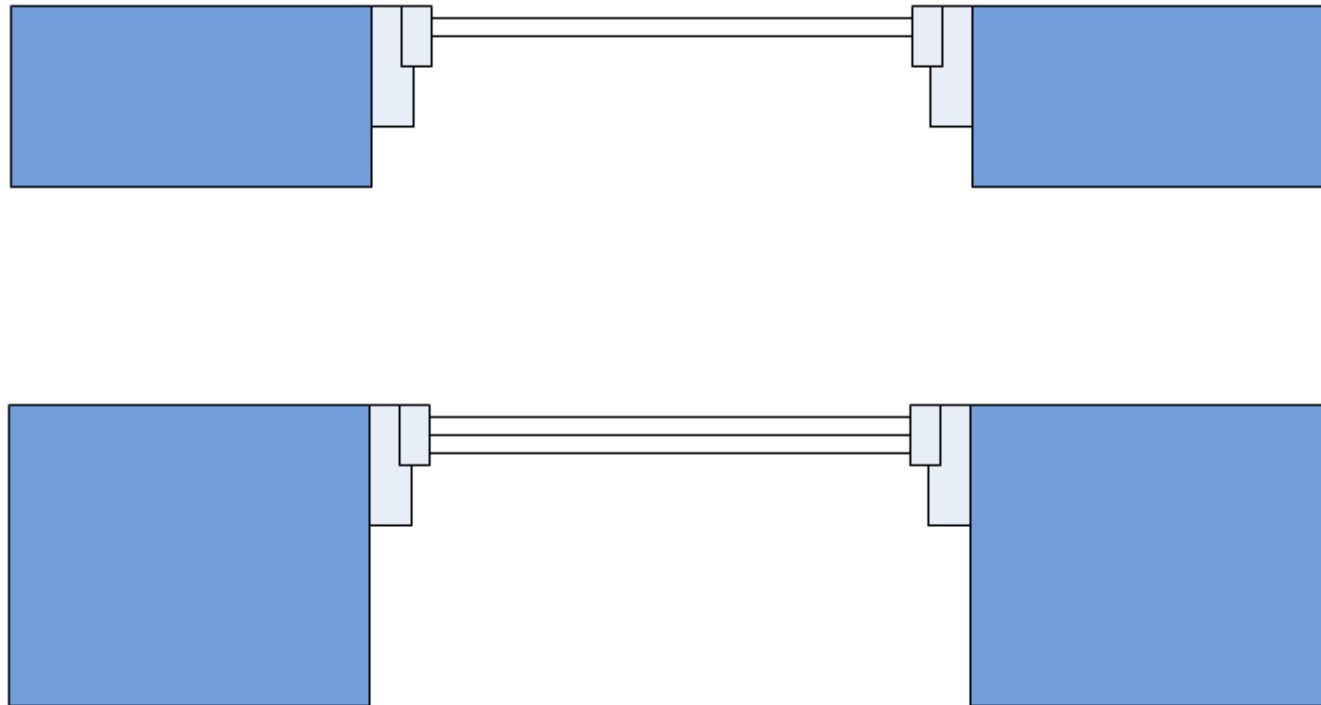
Vindu

- Tetthet
- Plassering
- Robusthet mot klima
  - Langt ut i veggen

Ulempe: Vinduer – dagslys og kondens

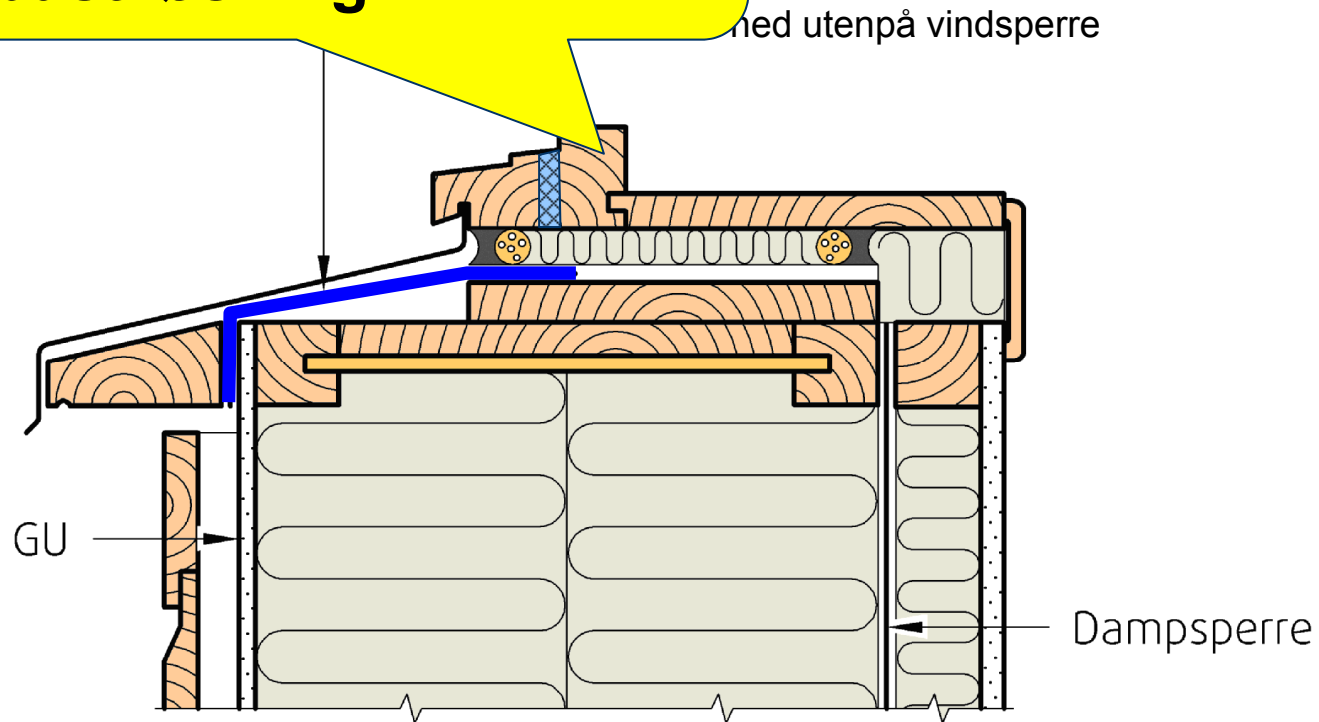

- større vindusandel → økt varmetap
- Lav U-verdi og avstråling gir utvendig kondens

Vindusplassering i vegg

Kuldebro og fuktsikring

**Plassering av vindu så langt inn
Øker sårbarhet for vannlekkasjer.
Mindre robust løsning.**

Kuldebroer

Tabeller med kuldebroverdier

Byggforskserien

Byggdetaljer – desember 2012

471.017

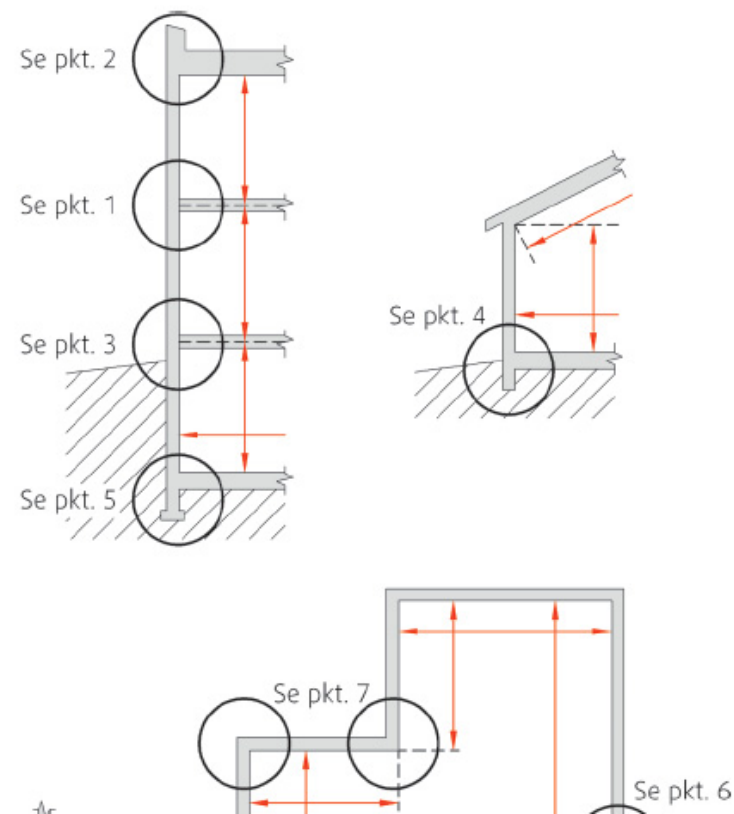
0 Generelt

01 Innhold

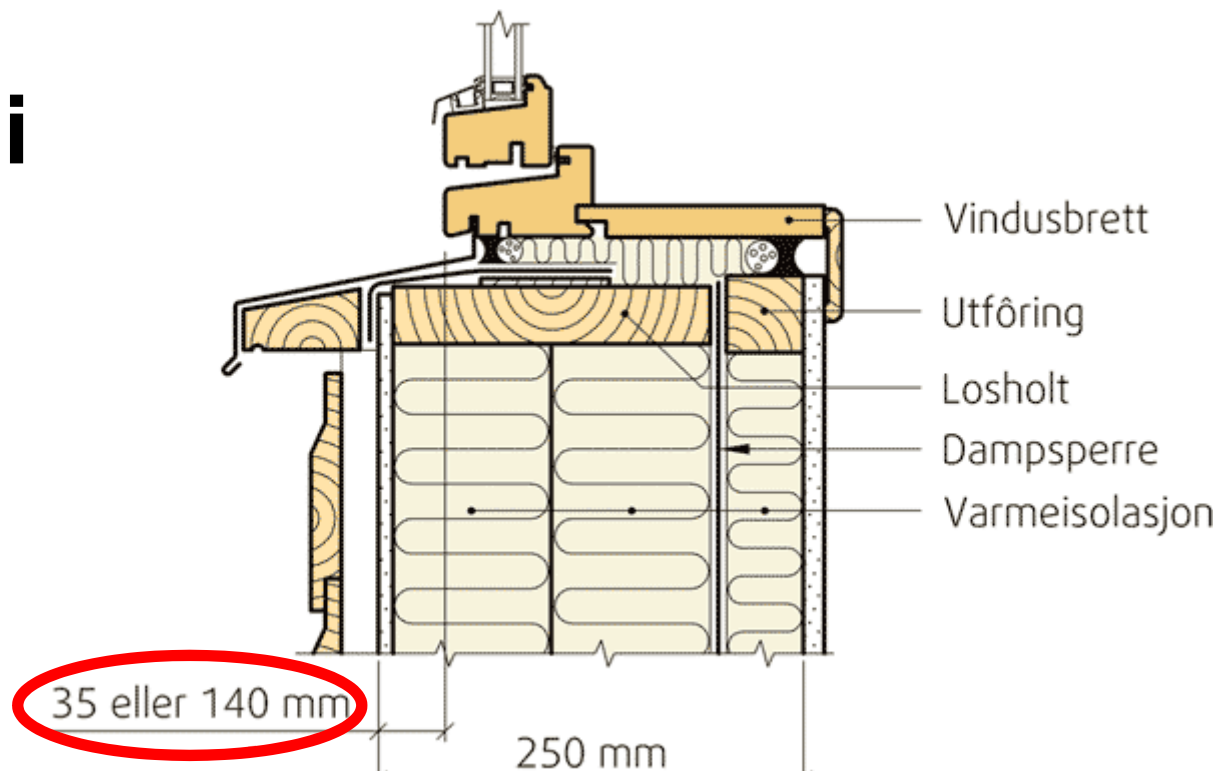
Denne anvisningen gir oversikt over en del aktuelle konstruksjoner med kuldebro og angir konstruksjonens kuldebroverdi (tilleggsvarmetap på grunn av kuldebro), ψ . Konsekvenser av kuldebroer og hvordan man regner med kuldebroer ved dokumentasjon av bygningens energieffektivitet er behandlet i Byggdetaljer 471.015 *Kuldebroer. Konsekvenser og dokumentasjon av energibruk*.

Punktene 112, 41, 42 og 43 er tatt ut av anvisningen og er erstattet av henholdsvis:

- Byggdetaljer 472.051 *Kuldebroverdier for tilslutninger mellom bygningsdeler. Grunnlag for beregninger*
- Byggdetaljer 472.101 *Kuldebroverdier. Isolert ring-mur med betong, vegg med bindingsverk av tre og betonggolv på grunnen*
- Byggdetaljer 472.304 *Kuldebroverdier. Bindingsverk av tre og dekke av betong*
- Byggdetaljer 472.306 *Kuldebroverdier. Bindingsverk av*

Kuldebroverdi

Avstand fra utside av vindsperre (gipsplate) og inn til ytre kant av karm	Ψ (W/(mK))
0 mm	0,02
35 mm	0,01
85 mm	0,02
140 mm	0,03

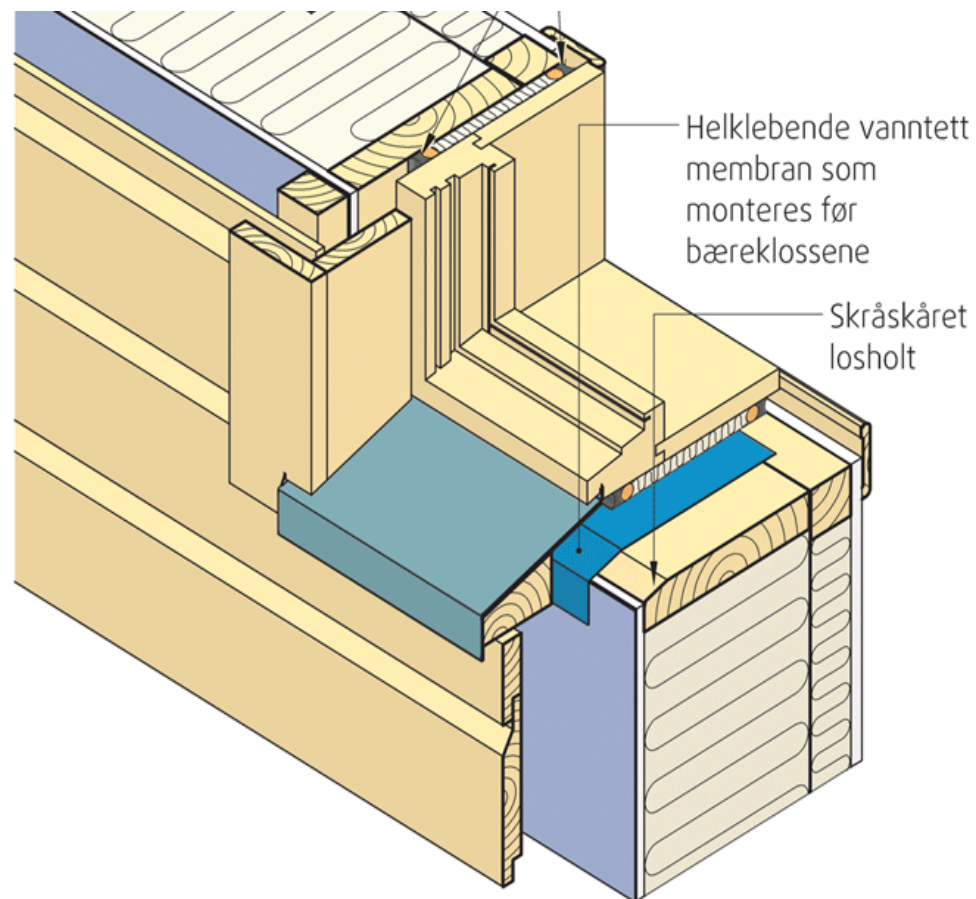
Tetting av vindusfuger

■ Utvendig:

- Regnskjerm
- Drengkammer
- Vind- og vanntetting

■ Innvendig

- Lufttetting
- Diffetting

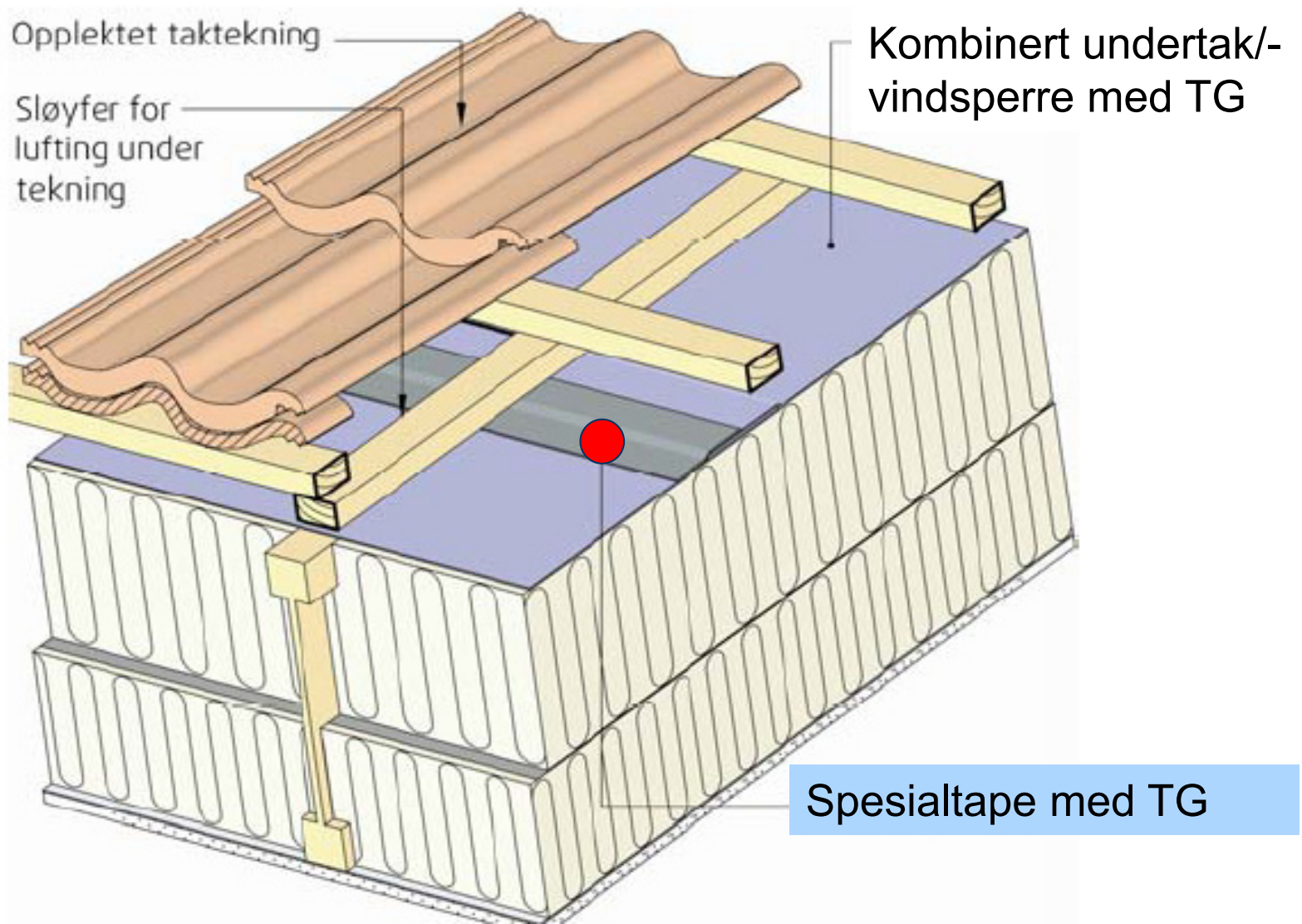

Vind- og dampsperrsjikt

Tettedetaljer

- Dampsperrer og vindsperrer, samt fuger
- Klemte skjøter, ev. komb. med tettemasse
- Fuger: Bunnfylling + fugemasse, eller klemlister

- Nye løsninger:
- Tape – til å stole på?
- Bruk bare produkter som er **GODKJENTE**
- Pr. i dag er det kun to tapesystemer og tre produkter av typen tettebånd godkjent.

Tetting av skjøt i kombinert undertak

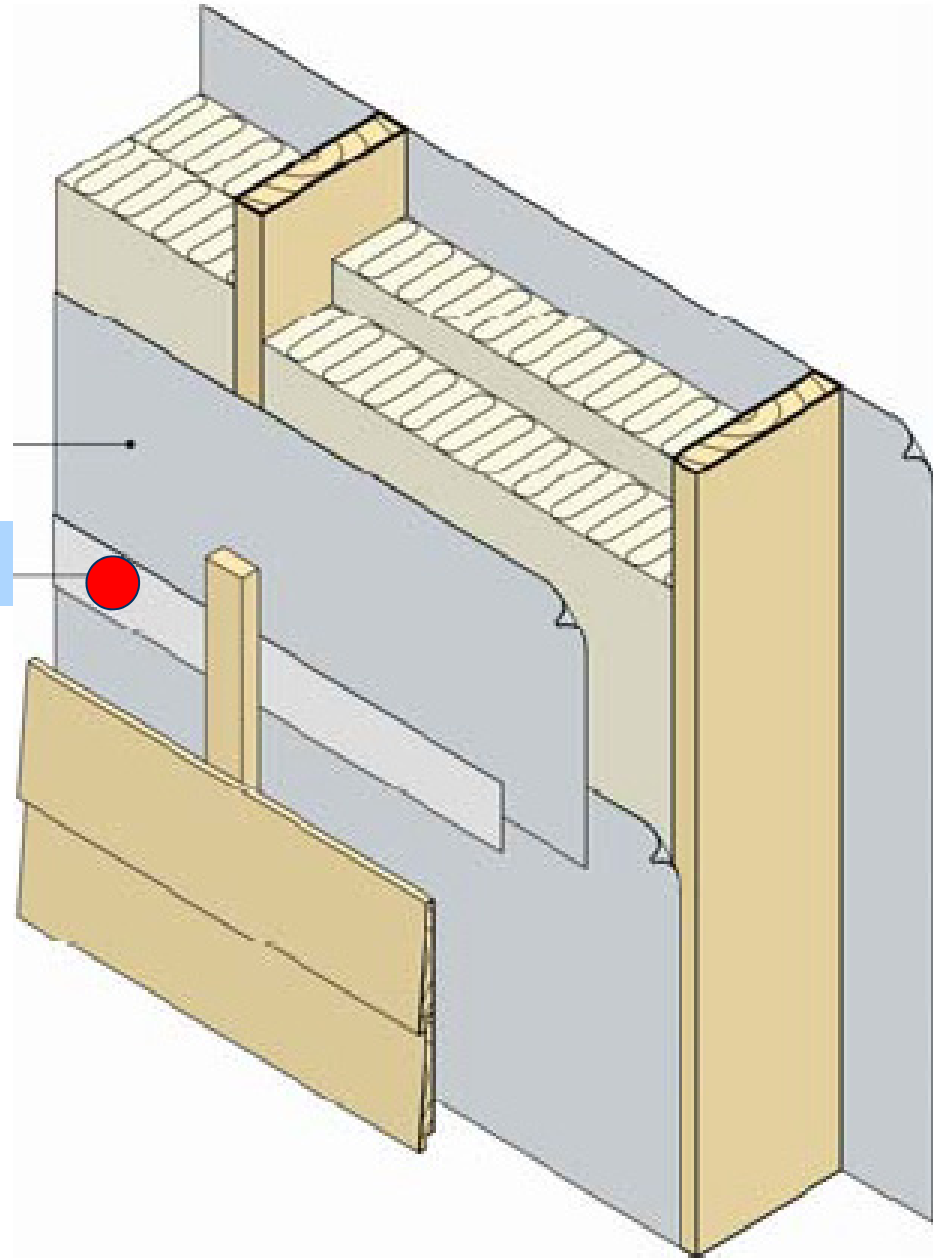

Vindsperre

- Tetting av skjøter med "tape"

Vindsperre med TG

Spesialtape med TG

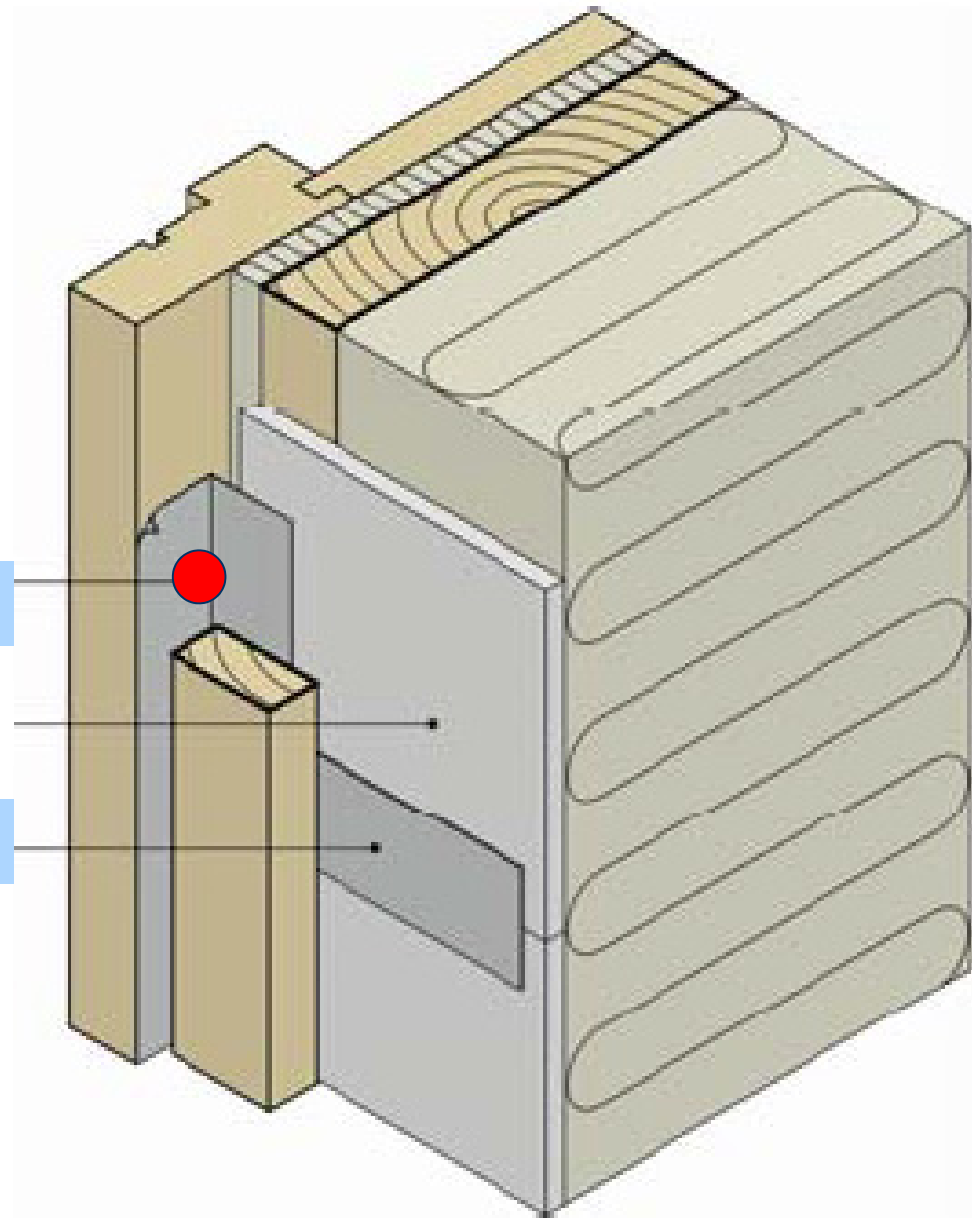
Vindusfuger

- Tetting mellom trekarm og vindsperre
- Tetting i vindsperreskjøt

Spesialtape med TG

Vindsperre med TG

Spesialtape med TG

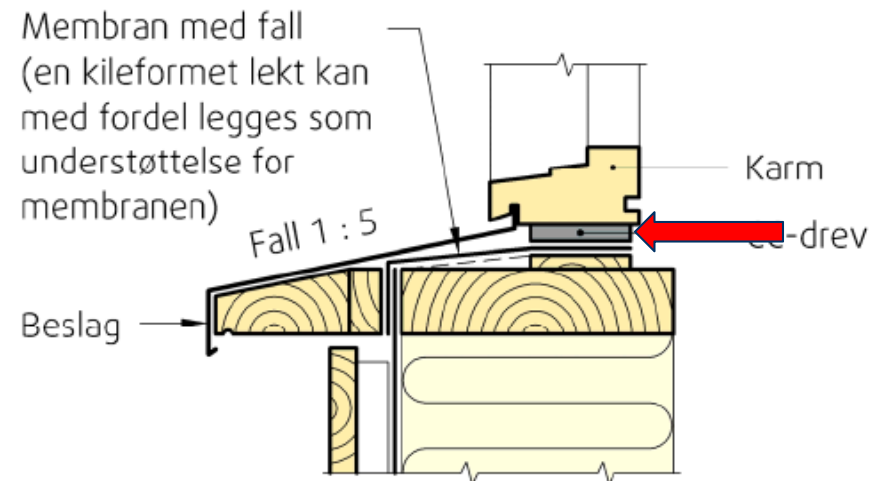
Godkjente tetningsprodukter pr. 23.01.2013

■ Tape:

- SIGA Klebesystem (totalt fem tape-typer)
- Tyvek Tape fra Isola

■ Ekspanderende fugebånd fra:

- Isola AS
- 3-C Production AB
- ISO-Chemie GmbH

Takk for oppmerksomheten !